



Mødet den 17. Januar 1907.

Til Efterretning forelaa følgende Sager:

1. Indenrigsministeriets Decisioner til **Indkvarteringsopgørelsen** for 1. Halvaar 1905—06.
2. Summarisk Optælling over **faste Beboere i Aarhus Købstad** den 16. Oktober 1906:

Sogneinddeling	Antal Mænd	Antal Kvinder	I alt
Domsogn.	7790	9367	17157
Frue Sogn.	6677	7555	14232
Sct. Pauls Sogn.	8371	9231	17602
Sct. Johannes Sogn . .	2497	2710	5207
Ialt . . .	25335	28863	54198

1. Der er 3675 beboede Huse.
2. I Optællingen er ikke medtaget de i Garnisonen for Tiden værende Værnepligtige, heller ikke Rejsende paa Hotellerne, saa Optællingen omfatter kun dem, der har fast Ophold her i Byen.
3. (J. Nr. 415—1906). Efter derom modtaget Skrivelse fra Udgiveren af **Danmarks kommunale Efterretninger** vedtoges det at abonnere paa 20 Eksemplarer af det paagældende Værk.
4. **Aarhus Politikasses Regnskab for 1905**, der var gennemgaaet af Harald Jensen, toges efter Indstilling af denne til Efterretning.

5. I Anledning af et af Stadslægen fremsat Forslag om, at Kommunen betaler de ved Anbringelse af **Plejebørn** fornødne Lægeattester, var fra Udvalget for Fattigvæsenet indhentet saalydende Erklæring:

»Forsaavidt angaar Børn, der udsættes i Pleje af Fattigvæsenet, har Spørgsmaalet ingen særlig Betydning, idet Udgiften til Lægeerklæring vil være Genstand for Overenskomst.

I Justitsministeriets Skrivelse af 21. Septbr. 1905 Nr. 314 og 29. December s. A. Nr. 393 er udtalt, at der ikke haves Hjemmel til at lade Betalingen for Attesterne afholde af det offentlige, men at den vil være at udrede af den private.

Med Hensyn til, hvorvidt saadanne Lægeerklæringer kunne faas gennem Fattigvæsenet i Henhold til Fattiglovgivningens Bestemmelser, bemærkes det, at der i første Række skal være Trang tilstede, og en saadan vil der næppe kunne være Tale om for de eventuelle Plejeforældre, men i hvert Fald er det jo et ganske privat og frivilligt Arrangement at antage sig Børn, saa det ses ikke, at der nogensinde vil kunne tilstaas Plejeforældre Lægehjælp herfra i nævnte Anledning. For Barnets Vedkommende mener man ikke, at der bør finde en saadan almindelig Nægtelse Sted. Det kan være en Nødvendighed at faa Barnet udsat i Pleje, men hvorvidt der i saadant Tilfælde kan ventes Betaling af fornøden Attest herfra, vil ganske bero paa hvert enkelt Tilfælde og under Iagttagelse af de foreskrevne almindelige Regler for Understøttelser gennem Fattigvæsenet.

Iøvrigt vil man tilføje, at Udvalget er klar over, at de paabudte Bestemmelser om Lægeundersøgelser med deraf følgende Udgift virker

hæmmende ved Anbringelse af Plejebørn, og at Folk undertiden som Følge deraf holde sig tilbage fra at modtage Plejebørn.

Dette er uheldigt, og det saa meget mere som der nu til Dags haves Brug for flere Plejehjem end tidligere. Udvalget er derfor tilbøjeligt til at anbefale Stadslægens Henstilling og saaledes, at Udgiften afholdes under Konto VII«.

Udvalgets Indstilling tiltraadtes.

6. (J. Nr. 392—1906). Fra Brolæggernes Fagforening var inkommet Andragende om Beskæftigelse for Brolæggerne ved **Skærveslagning** for Kommunen.

Brolægningsudvalget oplyste, at Andragerne ikke beskæftigedes af Kommunen, idet de arbejdede for Byens Brolægningsentreprenører. Da det tillige vilde blive ca. 6 $\frac{1}{4}$ Kr. dyrere pr. Favn Sten at benytte Haandslagning i Stedet for at lade Stenene knuse med Maskine, skønnede Udvalget ikke rettere, end at Andragendet ikke kunde bevilges.

Andragendet kunde ikke bevilges.

7. De foreliggende Udkast til **Købekontrakter** med
- a. (J. Nr. 22—1906). Tømrmester M. Marqvardsen angaaende en Parcel af Matr. Nr. 741 a af Bygrunden fra Marselisborg, beliggende paa Hjørnet af Hans Brogesgade og Faaborggade,
 - b. (J. Nr. 22¹⁵—1906). Murermester R. Rasmussen angaaende en Parcel af Matr. Nr. 741 a af Bygrunden fra Marselisborg, beliggende paa Hjørnet af Hans Brogesgade og Faaborggade,
 - c. (J. Nr. 22¹⁶—1906). Tømrmestrene S. A. Madsen og C. Hansen samt Murer H. Hansen angaaende en Parcel af Matr. Nr. 732 a af Bygrunden fra Marselisborg, beliggende ved Nyborggades søndre Side,
godkendtes.

8. (J. Nr. 2¹⁰³—1906). Fra Aarhus Stiftamt var til Erklæring modtaget et Andragende, hvori Skindhandler L. Hansen anholder om, at et ham af Aarhus Sundhedskommission i Henhold til **Sundhedsvedtægtens § 32** givet Paalæg om at nedlægge hans i Kælderen i Ejendommen Vestergade Nr. 70 drevne Handelsforretning med Huder maa blive omstødt.

Fra Sundhedskommissionen var indhentet en Erklæring, hvori den udtalte, at den vedblivende maatte anse den i den nævnte Kælder drevne Virksomhed som faldende ind under Ordene i Sundhedsvedtægtens § 32, efter hvilken »Skindtilberedning« ikke maatte drives i A Distrikterne, til hvilke den paagældende Ejendom hørte. Kommissionen kunde under Hensyn til, at det af sanitære Hensyn maatte anses uheldigt at lade den omtalte Virksomhed bestaa, ikke anbefale en Dispensation fra Sundhedsvedtægtens § 32.

Mikael Johansen havde ofte set, at Sundhedskommissionen var kommet til mærkelige Resultater, men dens Afgørelse af den foreliggende Sag var dog den mærkeligste. Den paaberaabte Bestemmelse i Sundhedsvedtægten hjemlede ikke Kommissionen Ret til at give et Paabud om Ophævelse af Andragerens Forretning. Der fandt aldeles ikke nogen Skindtilberedning Sted i den omtalte Kælder; det der skete var, at Huderne bestrøede med Salt blev nedpakkede i Kasser og sendt bort. Som Regel kunde Huderne højst blive 2 à 3 Dage i Kælderen. Taleren havde personlig undersøgt Kælderen, der var særdeles prober, og hvor der var god og frisk Luft. Kvarteret, hvori den paagældende Ejendom laa, var tilmed ikke særlig tæt bebygget eller stærkt beboet. Man kunde dog ikke rolig finde sig i, at Sundheds-

kommissionen Gang efter Gang generede Byens Borgere i Udøvelsen af deres lovlige Erhverv. Han vilde derfor foreslaa, at Raadet som sin Mening udtalte, at Sundhedsvedtægtens § 32 ikke gav Kommissionen Ret til at give et Paabud som det ommeldte, og at man subsidiært anbefalede en Dispensation fra Sundhedsvedtægten.

Jakob Jensen vilde advare imod, at man lagde Sundhedskommissionen altfor mange Hindringer i Vejen for dens Bestræbelser for at faa indført en nogenlunde taalelig Ordning med Hensyn til Benyttelsen af Kældere her i Byen. Der fandtes en Mængde saadanne, der benyttedes til Værksteder o. l., men som langt fra var egnede til Ophold for Mennesker. Under Henvisning til, at Sundhedskommissionen havde udtalt, at det i sanitær Henseende maatte anses for uheldigt, at den af Andrageren drevne Virksomhed i den nævnte Ejendom fortsattes, vilde han stemme for, at man henholdt sig til Sundhedskommissionens Erklæring.

Filtenborg kunde ikke skønne rettere, end at Nedsaltning af Huder, — og det var jo kun den, der fandt Sted i den af Andrageren benyttede Kælder —, kunde være sundhedsfarlig eller generende for Beboerne af Ejendommen. Det forekom ham, at det vilde være at gaa Andrageren noget for nær at forbyde ham at forsætte sin Virksomhed der.

Sabroe var i det væsentlige enig med Hr. Jakob Jensen, idet han ogsaa mente, at man skulde støtte Sundhedskommissionen i dens Anstrengelser for at forhindre, at de mange ulovlige Kældere, der fandtes rundt om i Byen, benyttedes til Ophold for Mennesker. Kommissionen gik efter hans Mening snarere for lempelig frem i den ommeldte

Henseende, og han kunde ønske, at den saa vidt muligt vilde foranledige et Eftersyn af samtlige Ejendomme i Byen. I det foreliggende Tilfælde vilde han dog mene, at man, efter de af Hr. Mikael Johansen givne Oplysninger, nok kunde gaa med til at anbefale, at der meddeltes Andrageren Dispensation fra Sundhedsvedtægten.

Nørgaard kunde ikke se, at der var nogen Anledning til at gaa i Rette med Sundhedskommis-sionen, der formentlig nærmest havde ønsket at faa slaaet fast, hvorvidt den af Andrageren drevne Virksomhed faldt ind under Sundhedsvedtægten § 32. I Realiteten var han dog nærmest enig med Hr. Mikael Johansen; naar tilmed Lejerne i Ejendommen, blandt hvilke fandtes saa kompetente Folk som en Dyrlæge og en forhenværende Apo-theker, havde udtalt sig til Gunst for Andragendet, kunde Raadet sikkert rolig stemme for det.

Det vedtoges at udtale, at det ommeldte Paa-bud efter Byraadets Formening ikke har Hjemmel i Sundhedsvedtægten § 32; subsidiært anbefales Dispensation fra den nævnte Bestemmelse.

9. Fra Udvalget angaaende en **Landsudstilling** i Aar-hus 1909 var modtaget saalydende Andragende:

»Som det vil være Byraadet bekendt, er der for nogen Tid siden — ifølge Initiativ fra Aarhus Haandværkerforening — dannet en Komité med det Formaal at arbejde for Afholdelsen af en hele Landet omfattende Haand-værks- og Industriudstilling her i Byen i Aaret 1909. Denne Komité har foranlediget udarbejdet forskellige foreløbige Planer til en saadan Ud-stilling, og af disse har Komitéen nu paa et den 8. d. M. afholdt Møde enstemmig vedtaget at slutte sig til hofølgende, af Arkitekt Rosen udarbejdede Plan, hvorefter Udstillingen tænkes

beliggende paa det ny Havneareal og det dertil grænsende Terrain mellem Strandvejen, Hans Brogesgade og Dalgas Avenuen. Idet man tillige fremsender hoslagte Overslag over Udstillingens Indtægter og Udgifter, der hviler paa en af Arkitekt Rosen anstillet Beregning, hvorefter Bygningernes Opførelse antages at ville medføre en Udgift af 500000 Kr., tillader man sig at forespørge, om Byraadet vil medvirke til at søge Udstillingen gennemført paa Grundlag af denne Plan, og særlig om Byraadet mener at kunne bevilge af Kommunens Kasse det paa Overslaget beregnede Beløb 100000 Kr.

Under den Forudsætning, at denne Bevilling meddeles, og at Arbejdet for Udstillingen altsaa skal fortsættes, har fornævnte Komité tænkt sig dette Arbejde iværksat i det væsentlige overensstemmende med hoslagte Udkast til Bestemmelser desangaaende. Som det vil ses, tænkes Udstillingens Bestyrelse foreløbig valgt saaledes, at bl. a. Byraadet vælger 6 Medlemmer af denne Bestyrelse. Man tillader sig sluttelig — altsaa fremdeles under den Forudsætning, at Byraadet tiltræder den hele Plan og bevilger det fornævnte Beløb — at anmode om, at dette Valg saa snart som muligt maa finde Sted«.

Formanden skulde ganske kort erindre om Sagens Forhistorie, der formentlig var de fleste af Medlemmerne bekendt. I Slutningen af Juli Maaned f. A. blev der af Haandværkerforeningen indkaldt til et Møde til Drøftelse af Muligheden for Afholdelsen af en Landsudstilling her i Byen i de nærmeste Aar. Der blev nedsat et Udvalg paa 19 Medlemmer til at anstille de nødvendige Overvejelser og fremkomme med Planer og Overslag. Man kom hurtig paa det rene med, at skulde man

have en Udstilling her, maatte det være i 1909, og man rettede en Forespørgsel til Landhusholdningsselskabet om, hvorvidt det kunde tænkes, at den næste Landmandsforsamling kunde afholdes her i Forbindelse med den paatænkte Udstilling. Der var i Selskabet ikke megen Stemning herfor, men det stillede sig ikke absolut afvisende til Tanken. Efterat Sagen imidlertid havde været forelagt paa de forskellige Landboforeningers Delegeretmøde i Efteraaret, havde Landhusholdningsselskabet nu meddelt, at Spørgsmaalet om Afholdelse af en Landmandsforsamling foreløbig var stillet i Bero. Det var dog hermed ikke udelukket, at der i Forbindelse med Udstillingen vilde kunne finde en Demonstration af Landbruget Sted forbundet med et større eller mindre Dyrskue.

Af hvad der iøvrigt var passeret i Sagen, skulde Taleren nævne, at et af det omtalte Udvalg nedsat Underudvalg havde henvendt sig til Arkitekt Rosen, København, for at faa tilvejebragt et Udkast til en Plan for Udstillingen. Pladsen til en saadan maatte formentlig være enten Nord for Byen ved »Vennelyst« eller Syd for den ved Marselisborg. Arkitekten blev stillet ganske frit med Hensyn til Valget af Pladsen; han kom imidlertid til det Resultat, at Pladsen Nord for Byen var umulig, hvorimod Terrænet mod Syd mellem Strandvejen, Hans Brogesgade og Dalgasavenuen i Forbindelse med det ny Havneareal maatte anses for særdeles egnet til Udstillingsplads. Underudvalget havde sluttet sig til Arkitektens Opfattelse, og hele Udvalget havde nu vedtaget at anbefale, at Udstillingen lagdes paa den nævnte Plads Syd for Byen i Overensstemmelse med den af Arkitekten udarbejdede Raadet forelagte Plan. Der havde ganske vist været og var maaske endnu blandt en Del af Byens

Befolkning Ønske om, at Udstillingen skulde afholdes paa Terrænet ved »Vennelyst« og i Forbindelse med dette Anlæg. Han skulde ikke her komme ind paa en nærmere Paavisning af, hvorfor dette Terræn ikke var skikket til at afgive Plads for en Udstilling, men skulde blot fremdrage, at man jo ikke maatte tænke sig, at »Vennelyst« paa nogen Maade kunde komme i Betragtning som egentligt Udstillings Terræn, dertil var dette Anlæg paa kun ca. 4 Tdr. Land altfor lille; det vilde i det højeste kunne danne en lang og paa Grund af dets stærke Stigning ret besværlig Indgang til Udstillingen.

Det af Udvalget udarbejdede foreløbige Budget balancerede med 1005000 Kr. Af Udgiftposterne var den væsentligste det til Opførelse af Bygninger budgetterede Beløb 500000 Kr., paa Grundlag af hvilket Overslaget iøvrigt var lagt. Paa Indtægtssiden skulde han særlig pege paa de Bidrag, der var opført som ønsket fra Staten og Kommunen, henholdsvis 400000 Kr. og 100000 Kr. Det var selvfølgelig ikke uden Betænkeligheder, at Udvalget havde bestemt sig til at andrage om disse Beløb, og det var jo ogsaa for Byraadet et betydeligt Ansvar dels at bevilge det fra Kommunen ønskede Beløb, dels at henvende sig til Regering og Rigsdag om det nævnte Beløb paa 400000 Kr. En særlig Vanskelighed ved at opnaa Statstilskud kunde der maaské opstaa deraf, at det hed sig, at der paatænktes afholdt en Udstilling i København. Der var imidlertid hertil at sige, at man derovre næppe før 1913 vilde have det nuværende Banegaardsterræn, hvor Udstillingen tænktes lagt, til Disposition, saaledes at man først efter den Tid kunde begynde at træffe Forberedelser til Udstillingen. I hvert Tilfælde maatte det jo blive Rigsdagens Sag at skønne over, hvorvidt Hensynet ti

en mulig Udstilling i København kunde være til Hinder for en Landsudstilling her.

Hvad det fra Kommunen ønskede Tilskud angik, skulde han endelig bemærke, at vel var det et ikke ubetydeligt Beløb, men det stod i hvert Tilfælde for ham saaledes, at Fordelene for Byen ved at faa en Landsudstilling her vilde være saa betydelige, at han havde besluttet sig til at anbefale, at man bevilgede den ønskede Sum. Beløbet burde naturlig tages af Laan, saaledes at en Del af Byrden kunde lægges paa Fremtiden.

Mikael Johansen havde selv hørt til dem, der havde ønsket Udstillingen lagt paa Pladsen ved »Vennelyst». Han var imidlertid bleven overstemt i Udvalget, og dettes Afstemning maatte af Hensyn til Planens Realisation alle loyalt bøje sig for. Han tvivlede ikke om, at Udstillingen vilde blive til Gavn og Glæde for Byen, og han skulde derfor varmt anbefale, at Raadet bevilgede det ansøgte Tilskud paa 100000 Kr. At man paadrog sig noget særligt Ansvar ved at henvende sig til Regering og Rigsdag om det omtalte Statstilskud, kunde han ikke se. Det ønskede Beløb var efter hans Mening i Forhold til, hvad der jævnlig bevilgedes til København, ret beskedent.

Filtenborg skulde afholde sig fra at komme nærmere ind paa Sagen, om hvilken der jo var skrevet og talt saa meget. Den foreliggende Plan var fremkommet efter mange og indgaaende Overvejelser og var sikkert tilfredsstillende. Han havde den Tro, at Aarhus var en saa stor og livskraftig By, at den kunde magte den meget betydelige Opgave, som Afholdelsen af en Udstilling maatte siges at være. Man kunde sikkert paaregne Støtte fra Industri og Haandværk, ikke blot fra Jylland, men fra hele Landet. Tidspunktet var forsaavidt

heldigt valgt for en Udstilling her, som man i 1909 vilde have en udmærket Plads for en saadan tæt ved Byen. Han skulde medgive Udvalgets Andragende sin bedste anbefaling.

Vestesen vilde fremhæve, at Spørgsmaalet om Statens Bidrag til Udstillingen maatte afgøres forholdsvis hurtigt, dersom man skulde kunne naa at faa en Udstilling 1909. Senest i Marts Maaned det nævnte Aar maatte Pladsen være i Stand til at modtage Udstillingsgenstande, og da mange tekniske Arbejder forinden skulde foretages med Hensyn til Udstillings Terrænet, maatte man have Svar paa Henvendelsen til Regering og Rigsdag inden Udgangen af 1907.

Müller forespurgte, om det kunde tænkes, at Udstillingen vilde blive afholdt, selv om man ikke fra Statskassen fik det ønskede Tilskud til den, eller om Forslaget om den stod og faldt med dette Tilskud.

Formanden skulde indrømme, at Forarbejderne til Projektet om Udstillingen havde trukket temmelig længe ud, men de havde vist sig vanskeligere end paaregnet. Andragendet om Tilskud fra Staten vilde ganske vist komme noget sent til Rigsdagen, men var der i denne i det hele taget Stemning for at bevilge det, kunde det nok naas at faa det behandlet i indeværende Samling. Det var i hvert Tilfælde Meningen, at man vilde søge Sagen ordnet saa hurtigt som muligt. Til Hr. Müller skulde han sige, at efter hans Opfattelse i det mindste var Muligheden for Gennemførelsen af Tanken om en Udstilling her afhængig af Statens Tilskud til en saadan.

Det vedtoges enstemmigt at bevilge det ansøgte Beløb 100000 Kr., hvilket Beløb i Forventning om Ministeriets Approbation agtes udredet

af et eventuelt Laan. Valg af Medlemmer af Udstillingens Bestyrelse udsattes til Foretagelse for lukkede Døre.

10. Fra det i Mødet den 20. December f. A. nedsatte Udvalg angaaende **Lønningsforholdene for Kommunens Arbejdere** forelaa saalydende Indstilling:

»I Anledning af hosfølgende til Byraadet fremkomne Andragender angaaende Lønforhøjelse, nemlig:

- 1) fra Belysningsvæsnets Pladsarbejdere,
- 2) fra Belysningsvæsnets Vandpaafyldere og Lygtetændere,
- 3) fra Renholdelsesarbejderne under Brolægningsvæsnet,
- 4) fra de faste Arbejdere under Vandværket og
- 5) fra Brolægningsvæsnets Jord- og Kloakarbejdere

har undertegnede Udvalg, som blev nedsat i Byraadets Møde den 20. f. M., forhandlet med de paagældende Arbejderes Repræsentanter og tillader sig herefter til Byraadets Vedtagelse at indstille den nedenfor angivne Ordning:

1.

For følgende Grupper af Kommunens Arbejdere, nemlig: for Renholdelsesarbejderne samt Jord- og Kloakarbejderne under Brolægningsvæsnet, for Vandværksarbejderne, for Belysningsvæsnets Pladsarbejdere og for Havnevæsnets Arbejdere fastsættes Lønnen saaledes: fra 1. Marts til 1. November, i hvilket Tidsrum der arbejdes 10 Timer daglig, er Lønnen 35 Øre pr. Time. I de 4 Maaneder fra 1. November til 1. Marts er Lønnen, naar der arbejdes 9 Timer, 40 Øre pr. Time; og, naar der arbejdes 8 Timer, 44 Øre pr. Time.

2.

Haandværkerne ved Belysningsvæsnet og Vandværket erholde i den Tid, i hvilken der arbejdes 9 Timer daglig, et Tillæg til deres nuværende Løn af 5 Øre pr. Time.

3.

Vandpaafylderne lønnes med 90 Kr. maanedlig, stigende hvert 3. Aar med 5 Kr. indtil 100 Kr. maanedlig.

4.

Lygtetænderne erholde et Tillæg af 30 Øre pr. Dag for Lygternes Tænding og Slukning.

Iøvrigt forblive de for Kommunens Arbejdere hidtil gældende Arbejds- og Lønningsbestemmelser i Kraft, særlig ogsaa forsaavidt angaar Overarbejde, hvorved forstaas alt Arbejde, der falder udenfor Tiden fra Kl. 6 Morgen til 6 Aften. Saadant Overarbejde erholde de pr. Time lønnede Arbejdere betalt med følgende Tillæg til deres Timeløn: fra Kl. 6—9 Aften 25 pCt. og fra Kl. 9 Aften til 6 Morgen 50 pCt.; for Helligdagsarbejde betales 50 pCt.

Denne Ordning træder i Kraft den 1. April d. 1905 og gælder i 3 Aar fra denne Dato at regne. Efter dette Tidsrums Udløb kan Opsigelse fra Arbejdernes Side finde Sted med 3 Maaneders Varsel til en 1. Oktober.

De paagældende Udvalg bemyndiges til at lade de foranstaaende Lønningsbestemmelser træde i Kraft straks.

Formanden skulde, idet han forelagde Udvalgets Indstilling, hertil knytte den Bemærkning, at Udvalget var gaaet ud fra, at den i December 1905 truffene Ordning af Lønforholdene for Kommunens Arbejdere i det hele og store var tilfredsstillende, og at man derfor allerede nu nødig

skulde gaa helt bort fra den. Ved 1. Behandling af de fremkomne Andragender om Lønforhøjelse var der imidlertid udtalt Ønske om en Forhøjelse af de paagældende Lønninger, saaledes at disse gennemsnitlig blev 21 Kr. om Ugen. Dette Ønske havde man nu imødekommet, idet man havde foreslaaet Timelønnen forhøjet for de Tider af Aaret, hvor Arbejdstiden var forkortet. Med den foreslaaede Ordning skulde man have troet, at Arbejderne maatte have været tilfredse, og den var da ogsaa tiltraadt af Kommunens Arbejdere, — med Undtagelse af Jord- og Kloakarbejderne samt Pladsarbejderne og Haandværkerne under Belysningsvæsnet —, idet Arbejderne dog kun havde ønsket at binde sig for 2 Aar, en Betingelse som Udvalget efter Omstændighederne kunde acceptere. Med de Arbejdere, der ikke havde villet modtage det dem gjorte Tilbud, kunde man formentlig ikke komme til nogen Overenskomst, og for deres Vedkommende maatte man altsaa lade Lønforholdene blive som de var. Han skulde dog ikke have noget imod, at der indrømmedes dem en passende Frist til at tiltræde den foreslaaede Overenskomst.

Vestesen undrede det noget, at de omtalte Arbejdere under Belysningsvæsnet ikke havde villet tiltræde den foreslaaede Overenskomst, al den Stund at de vilde faa, ikke blot hvad de havde ønsket, men ogsaa mere. I Løbet af Efteraaret var der yderligere gjort dem flere smaa Indrømmelser, som de satte Pris paa, ligesom der var indrømmet dem Andel i visse Akkorder. Hvad Jord- og Betonarbejderne angik, var Forholdet dette, at Brolægningsudvalget beskæftigede ialt ca. 90 Mand; heraf havde dog kun 45 fast Beskæftigelse hele Aaret, medens 14 havde Arbejde fra 1 til 3 Maaneder og Resten fra $\frac{1}{2}$ Dag til en Maaned.

De Arbejdere, der var beskæftigede hele Aaret, vilde fuldt ud kunne udnytte de dem af Udvalget tilbødte Goder; de øvrige vilde vel ikke opnaa noget særligt ved den foreslaaede Reform, men deres Arbejde var formentlig af en saa tilfældig og ubestemt Karakter, at man ikke kunde fastsætte Lønsatser i Almindelighed under særligt Hensyn til dem. Det var jo imidlertid muligt, at man ved en mere udstrakt Anvendelse af Licitationer kunde faa de løse Arbejderes Antal noget indskrænket, ligesom man med Hensyn til Renholdelsesarbejderne kunde ordne sig gennem Akkordering. — Dersom man vedtog Udvalgets Forslag, vilde Aarhus i det hele og store med Hensyn til Lønning af Kommunens Arbejdere staa foran samtlige Byer i Jylland, og endogsaa foran København.

Samuel sen skulde erkende, at det tilsyneladende kunde se ud, som om Udvalget havde tilvejebragt et Forslag, om hvilket det lod sig gøre at samle en Del af Kommunens Arbejdere. Han maatte dog hævde, at Jord- og Betonarbejderne indtog en Stilling for sig selv. Som allerede nævnt, var Forholdet for deres Vedkommende dette, at der en Tid af Aaret kun var Anvendelse for meget faa af dem, og den foreslaade Lønforhøjelse vilde saaledes kun komme meget faa til Gode. For sit Vedkommende havde han helst set, at 9 Timers Arbejdsdagen indførtes for hele Aarets Vedkommende, saaledes at Timelønnen fastsattes til 40 Øre. At Pladsarbejderne under Belysningsvæsnet ikke havde kunnet modtage Udvalgets Tilbud, forstod han i og for sig nok. De havde allerede i November Maaned f. A. indgivet deres Andragende om Lønforhøjelse, og deres Krav om, at Forhøjelsen fik tilbagevirkende Kraft fra

1. November f. A., syntes ham ikke ganske uberegtiget. Naar de ikke havde villet binde sig for hverken 3 eller 2 Aar, kom det af, at de ikke i den Tid vilde afskære sig fra at rejse Kravet om Forkortelse af Arbejdstiden. Han vilde henstille, at man lod den foreslaaede Overenskomst træde i Kraft, forsaavidt angik de Arbejdere, der var gaaet ind paa den, og for de øvrige Arbejders Vedkommende indtil videre betalte dem Løn efter de foreslaaede Satser.

Simonsen var forsaavidt glad for Udvalgets Indstilling, som den maatte siges at indeholde en Anerkendelse af det Princip, at en Arbejder havde Krav paa en Løn, der gjorde det muligt for ham og Familie at leve nogenlunde ordentligt. Forsaavidt Aarstiden medførte, at Arbejdsdagen blev saa kort, at en saadan Løn ellers ikke kunde naaes, maatte Timelønnen for det samme Arbejde være saa meget større. Iøvrigt bar Overenskomsten Præget af at være et Lejlighedsarbejde tilvejebragt under en Nødstilstand. Den foreslaaede Ordning vilde næppe vise sig videre holdbar, idet der næppe i Længden lod sig bibeholde en forskellig Lønsats for Vinteren og Sommeren. Den foreslaaede Ordning maatte betragtes som ganske midlertidig. Det Arbejderne ved Udvalgets Forslag vilde naa, var en Merindtægt om Aaret af ca. 45 Kr., der væsenligt tilvejebragtes ved, at Lønnen i Vintermaanederne, naar der arbejdedes 9 Timer, var fastsat til 40 Øre pr. Time. Det forekom ham iøvrigt, at det ikke havde været saa vanskeligt at gøre Skridtet helt ud og vedtage en Ordning, saaledes at der for hele Aaret fastsattes en Arbejdsdag af 9 Timer med en Timeløn af 40 Øre.

Med Hensyn til Kloakarbejderne skulde han gøre opmærksom paa, at der overfor dem var an-

dre Hensyn at tage. Deres Arbejde var i en særlig Grad besværligt; de maatte ofte arbejde nede i Jorden, i en besværlig og ubekvem Stilling, jævnlig gennemblødte fra yderst til inderst. Allerede af sanitære Hensyn maatte det kræves, at deres Arbejdstid aldrig var over 9 Timer. Han vilde derfor stille Forslag om, at man i Erkendelse af det ubehagelige og sundhedsfarlige Arbejde, der paahvilede dem, indrømmede dem en 9 Timers Arbejdsdag med en Timebetaling af 40 Øre. Endelig vilde han foreslaa, at der i Overenskomsten i Stedet for den i denne indeholdte Bemyndigelse for Udvalgene til at lade de ommeldte Lønningsbestemmelser træde i Kraft straks indsattes en Bestemmelse, hvorefter disse skulde træde i Kraft med det samme.

Vestesen paapegede, at det af den foregaaende Taler stillede Forslag i Virkeligheden ikke vilde forbedre de paagældende Arbejders Lønforhold, medens det vilde betyde et ikke ringe Tab for Kommunen, der herefter vilde være nødt til at antage en Del flere Arbejdere. Kravet om Nedsættelse af Arbejdstiden var ganske vist et Punkt paa Arbejdernes Program, men det stod formentlig for de omhandlede Arbejdere i anden Række, medens de først og fremmest lagde Vægt paa Fordringen om en Lønforhøjelse. Udvalgets Forslag vilde for Kommunen medføre en Merudgift af ca. 10000 Kr. om Aaret fordelt paa samtlige Udvalg. Der var saa megen mindre Grund til at forkorte Arbejdstiden som foreslaaet, som man derved vilde bortskære 1 Time af Jordarbejdernes Arbejdstid paa den for dem gunstigste Aarstid. Naar Kloakarbejdet var blevet fremdraget som særlig besværligt, skulde han gøre opmærksom paa, at dette Arbejde udgjorde den mind-

ste Del af Jord- og Betonarbejdernes Beskæftigelse. I al Almindelighed var Jordarbejde ikke strængt, og var i hvert Tilfælde et Arbejde, der ikke krævede nogen som helst Forkundskab, men til hvilket man kunde bruge enhver, der meldte sig.

Jakob Jensen skulde overfor den foregaaende Taler paa det bestemteste hævde, at Indførelsen af 9 Timers Arbejdsdagen vilde betyde en langt større Forbedring for Arbejderstanden i dens Helhed end en Forhøjelse paa nogle Øre af Arbejdslønnen for en mindre Kreds af Arbejdere. Det var oplyst, at Kommunen beskæftigede en Del Arbejdere enkelte Maaneder; i den Tid hvori man ingen Brug havde for dem, var det meget tvivlsomt, om de kunde skaffe sig andet Arbejde. Der som man ved Indførelsen af 9 Timers Arbejdsdagen fik Brug for flere Arbejdere, kunde der skaffes Beskæftigelse til de mange, der nu en stor Del af Aaret gik ledige. Det var maaske rigtigt nok, at Kloakarbejdernes Bestilling ikke stillede store Krav til deres Hjerne, men det var ubestrideligt, at de rent legemligt sled haardt i det, og inden de blev 40 Aar var de om end ikke aldeles udslidte, mærkede af deres anstrængende Arbejde. Han kunde derfor støtte det af Hr. Simonsen stillede Forslag, idet han dog vilde foreslaa, at man fuldstændig imødekom de paagældende Arbejdere og fastsatte deres Timeløn til 42 Øre. Sammenlignet med hvad der i de sidste 4 Aar af Raadet var bevilget i Lønforhøjelse til enkelte af Kommunens Embedsmænd, der havde en meget højere Løn, vilde Forhøjelsen af Arbejdernes Løn dog være meget ringe.

Magnus Nielsen kunde ønske at vide, hvorledes man havde udregnet, at den af Udvalget foreslaaede Lønforhøjelse vilde betyde en Mer-

udgift for Kommunen paa ca. 10000 Kr. aarlig. Man maatte ikke overse, at naar Kommunen forhøjede Lønnen for sine Arbejdere, blev de Entreprenører, der skulde udføre Arbejde for Kommunen, nødt til ogsaa at give deres Folk den højere Løn, hvilket vilde sige, at de Arbejder, der for Fremtiden blev udbudt, blev dyrere for Kommunen.

Simonsen skulde ikke benægte, at hans Forslag nok kunde praktiseres saaledes, at det i økonomisk Henseende ikke fik nogen reel Betydning for Arbejderne. Den store Betydning havde det i hvert Tilfælde for dem, at de derved fik længere Hviletid. Der var særlig ingen Grund til at holde paa den meget lange Arbejdstid om Sommeren, saavist som ogsaa Arbejderne havde et berettiget Krav paa at faa Lejlighed til at nyde godt af Opholdet i den fri Natur, ligesom mange af dem havde en lille Have, som de kunde faa saavel Gavn som Glæde af at kunne anvende nogen Tid paa. Han forstod ikke rigtigt den megen Sparsommelighed paa dette Omraade. Efter hvad der var blevet ham fortalt, sparede man i Almindelighed ikke saa meget paa Kloak- og Jordarbejderne. Det skulde saaledes kunne hænde, at man, naar man vel havde faaet et Brolægningsarbejde ført til Ende, lavede det Hele om, fordi man nu vilde have det gjort paa en anden Maade.

Samuelson kunde oplyse, at Merudgiften til Lønninger til Kommunens Arbejdere i Følge Udvalgets Forslag efter de anstillede Beregninger vilde fordele sig saaledes: til Jordarbejderne 1902 Kr., til Renholdelsesarbejderne 1071 Kr., til Vandværksarbejderne 260 Kr., til Belysningsvæsenets Pladsarbejdere 2500 Kr., til Gasværkets Haandværkere 810 Kr. og til Vandpaafylderne 870 Kr., ialt 9813 Kr. Han kunde iøvrigt anbefale, at man

fulgte det af Hr. Simonsen stillede Forslag om Indførelse af 9 Timers Arbejdsdagen for Jordarbejdernes Vedkommende.

Vestesen skulde i Anledning af Hr. Magnus Nielsens Bemærkninger ikke undlade at pointere, at de ca. 10000 Kr., som Lønforhøjelsen til Kommunens Arbejdere efter Udvalgets Forslag vilde udgøre, selvfølgelig kun omfattede den direkte Merudgift for Kommunen. Den yderligere Udgift, der vilde blive Følgen af, at ogsaa Kommunens i Entreprise givne Arbejder blev dyrere, kunde aldeles ikke kalkuleres. Til Hr. Simonsen skulde han sige, at det selvfølgelig kunde hænde, at et Brolægningsarbejde blev lavet om, men det skete ofte af Hensyn til vedkommende Grundejere, der kom bagefter med deres Ønsker til Brolægningsudvalget.

Det syntes jo nu, som om Hr. Samuelson havde skiftet Mening, hvilket han ikke rigtigt forstod. Efter hans Opfattelse var der i Udvalget Enighed om, at man ikke kunde strække sig videre, end man havde gjort i det Tilbud, der nu forelaa paa Byraadets Bord.

J. C. Petersen kunde meget vel indse, at det, efterhaanden som Livsfornødenhederne var blevne dyrere, var nødvendigt at forhøje Lønnen for Kommunens Arbejdere, og han kunde derfor slutte sig til den af Udvalget gjorte Indstilling. Han kunde derimod ikke stemme for det af Hr. Simonsen stillede Forslag. De Forhold, hvorunder Industri og Haandværk for Tiden arbejdede, var temmelig urolige, og Kommunen burde ikke gaa i Spidsen med Indførelse af 9 Timers Arbejdsdagen, en Reform, der yderligere vilde bringe Uro paa Næringslivets Omraade. Kravet om en nedsat Arbejdstid var jo for længe siden rejst, og det

vilde utvivlsomt ogsaa i sin Tid blive gennemført. Naar det skete, maatte Kommunen selvfølgelig ogsaa følge efter for sine Arbejderes Vedkommende.

Samuel sen gjorde gældende, at han stadig holdt fast ved Udvalgets Indstilling; kun forsaavidt angik Jordarbejderne, med hvis Repræsentanter man ikke havde kunnet opnaa Enighed, forekom det ham, at man burde slutte sig til Hr. Simonsens Forslag. Han var overbevist om, at det ikke vilde nytte noget paany at forsøge en Forhandling med Arbejderne. Han kunde heller ikke give den foregaaende Taler Ret i, at Kommunen altid burde komme bag efter, naar det drejede sig om Forbedring af Arbejdernes Vilkaar.

Nørgaard vidste af tidligere Erfaringer, at Lønspørgsmaal var overordenlig vanskelige at komme til Enighed om. Det havde derfor glædet ham saa meget mere at se, at Udvalget havde kunnet samles om et Forslag, der var særdeles human og økonomisk forsvarligt. Han skulde ikke nægte, at han følte sig noget skuffet ved nu at høre, at det ene af Udvalgets Medlemmer, Hr. Samuel sen, var faldt fra. Hermed var Enigheden altsaa allerede forbi. Det drejede sig ved det af Hr. Simonsen stillede Forslag selvfølgelig ikke blot om et Penge-spørgsmaal, men først og fremmest om Gennemførelsen af et Princip, der først burde have været drøftet i Udvalget, og som man ikke nu uden videre kunde indgaa paa at gennemføre for enkelte Arbejderes Vedkommende.

Simonsen syntes, at der blev taget alt for højtideligt paa hele Sagen. Der Hele var jo kun, at Kloakarbejderne paa Grund af deres anstrængende og sunhedsfarlige Arbejde ønskede Arbejdstiden forkortet med en Time. Der var ikke den mindste Anledning til at puste Sagen op til en

Strid om Principper. Ved at følge hans Forslag imødekom man kun et Retfærdighedskrav fra en Del af Kommunens Arbejdere.

Sabroe forekom det ret betegnende, at først havde den store Fabrikant, saa den store Haandværker, og nu Bankmanden, Repræsentanten for Pengene taget Ordet for at skaane Kommunen for den ringe Merudgift, som Indførelsen af en 9 Timers Arbejdsdag vilde betyde for Kommunen. Naar der var Tale om, at Kommunen skulde have et Laan, plejede Repræsentanterne for Kapitalen ikke at have saa megen Medlidenhed med Kommunens Kasse. Man kunde imidlertid ikke se bort fra, at Fordyrelsen af Livsfornødenhederne nødvendiggjorde en virkelig Forbedring af Arbejdernes økonomiske Stilling. En Forbedring af Arbejdernes økonomiske Kaar var i Virkeligheden et Plus i den almindelige Omsætning, saavist som det var af Betydning at have en købedygtig Arbejderstand.

Nørgaard kunde ikke ganske følge den foregaaende Taler, og han forstod navnlig ikke, hvilken Forbindelse der var mellem Bankforretninger og det foreliggende Spørgsmaal. Hvad selve Sagen angik, skulde han tilføje, at alle var enige om, at Arbejderne skulde have en ordentlig Løn, men det senest stillede Forslag ydede dem i Virkeligheden ingen effektiv Forbedring af deres Stilling. Det var kun et Forsøg paa at gennemføre et Princip, som intet havde med den foreliggende Sag at gøre. Man havde imødekommet Arbejdernes Ønsker i det væsentlige, og det kunde næppe for dem have stort at sige, at man holdt igen overfor et Forslag, der efter Forslagsstillerens Udtalelse ikke vilde medføre nogen væsentlig Forandring for dem.

Simonsen forekom det ikke, at de mod hans Forslag rejste Indvendinger var af nogen Betydning. Her var aldeles ikke Tale om noget Princip-Spørgsmaal, men om et Krav, der var rejst under Trykket af Livsfornødenhedernes Fordyrelse. Det kunde iøvrigt have været ganske interessant at have faaet Arbejdernes Andragender om Lønforhøjelse behandlet sammen med de fra Kommunens andre mere vellønnede Funktionærer modtagne lignende Andragender. Overfor dem vilde man sagtens ikke rejse saa mange Indvendinger, selv om det kom til at dreje sig om ganske andre Beløb at bevilge dem.

Vestesen maatte bestemt fraraade at følge det af Hr. Simonsen stillede Forslag. Det vilde være en Uretfærdighed over for Kommunens øvrige Arbejdere at indrømme Jordarbejderne en 9 Timers Arbejdsdag for hele Aaret; en saadan Ordning vilde øjeblikkelig vække Misfornøjelse og fremkalde Andragender fra alle Kommunens Arbejdere om at blive ligestillede med Jordarbejderne. Det kunde ikke nytte at nægte, at der ved Hr. Simonsens Forslag tilsigtedes indført et ganske nyt Princip for Arbejdsforholdene; det var klart nok. Selvfølgelig vidste han meget vel, at Kravet om en 9 Timers Arbejdsdag var levende hos Arbejderne, men foreløbig i hvert Tilfælde havde de stillet Kravet om Forhøjelse af Lønnen i første Række, og dette Krav havde man foreslaaet at efterkomme. Man kunde og burde ikke for Øjeblikket strække sig videre end af Udvalget indstillet.

Jakob Jensen var overbevist om, at man ikke behøvede at frygte Følgerne af at indrømme Jordarbejderne en 9 Timers Arbejdsdag. En saadan Reform vilde ikke foreløbig indvirke paa de

øvrige Arbejdsforhold. Arbejderne havde endnu ikke brudt deres Kontrakter, og der vilde heller ikke blive opsagt nogen Kontrakt, fordi det stillede Forslag om en forkortet Arbejdstid vedtoges. Nogen Uretfærdighed kunde han ikke se, at det kunde være, at man gav Jordarbejderne, hvad de havde andraget om. Man kunde være ganske rolig for, at de øvrige Arbejdere ikke vilde misunde dem.

Mikael Johansen var af den Mening, at 21 Kr. ugentlig var den mindste Løn, Kommunen burde yde sine Arbejdere. Han kunde iøvrigt ikke se rettere, end at de forskellige Arbejdere, der stod i en vis Forbindelse med hinanden, maatte stilles paa samme Maade. Man kunde ikke nu uden videre indlade sig paa at give en enkelt Gruppe af dem særlige Begunstigelser. Skulde han kunne stemme for at gøre Andragerne yderligere Indrømmelser udover, hvad der indeholdtes i Udvalgets Forslag, maatte Sagen i hvert Tilfælde først underkastes en fornyet Drøftelse i Udvalget.

Müller stillede Forslag om, at Sagen sendtes tilbage til Udvalget til fornyet Overvejelse.

Det af Müller stillede Forslag om at sende Sagen tilbage til Udvalget, saavel som det af Simonsen stillede Forslag om at tilstaa Kloakarbejderne 9 Timers Arbejdsdag à 40 Øre pr. Time, forkastedes.

Udvalgets Indstilling vedtoges, dog saaledes at den foreslaaede Ordning skal træde i Kraft straks for de Arbejders Vedkommende, som have modtaget Udvalgets Tilbud, og at der gives de øvrige Arbejdere en Frist af 14 Dage til at tiltræde Overenskomsten.

Udenfor Dagsordenen ønskede

11. Simonsen at rette en Forespørgsel til Formanden om, hvorvidt man med Garanti for, at Sagerne

ikke kom uvedkommende i Hænde kunde betro Aktstykker til Byraadets Varetægt. Anledningen til Forespørgslen var den, at Udstillingsplanen, som det var blevet betydet ham først maatte offentliggøres efter nærværende Møde, allerede for flere Dage siden havde været optaget i et herværende Dagblad i en fotografisk Gengivelse. Saa vidt han vidste, havde Arkitekten nægtet det paa-gældende Blad Planen, ligesom denne ej heller var overladt det af Byraadskontoret. Det kunde saaledes synes, som om Planen ligefrem var blevet stjaalen. Han skulde henstille til Formanden at søge det omtalte Forhold oplyst, eventuelt gennem en kriminel Undersøgelse.

Formanden var tilbøjelig til at mene, at der noget manglede Grundlag for en egentlig kriminel Undersøgelse. Han skulde imidlertid lade Sagen undersøge, idet han dog først vilde henvende sig til Arkitekten, der vist var den, der havde overladt det vedkommende Blad Planen.

